

ROZHOVOR S RODIČI PŘED KŘTEM DÍTĚTE:

BĚŽNÁ PASTORAČNÍ ZÁLEŽITOST, NEBO I ŠANCE PRO KATECHEZI S DOSPĚLÝMI?

Ludvík Dřímál

Podstatná změna, kterou Bůh působí prostřednictvím křtu, má konkrétní dopad na další život pokřtěného dítěte i jeho blízkých. Samotné slavení této svátosti vyžaduje od zúčastněných vyznání víry a od některých konkrétní angažovanost. Článek se zaměřuje na setkání s žadateli o křest dítěte z úhlu pohledu katechetiky v rámci aktuálních pastoračních přístupů.

Úvod

Je známo, že v souvislosti s křtem nejmenších dětí se v dnešní době na straně žadatelů o křest leccos změnilo. Identita a důležitost křtu, kterou zná absolvent teologie, se nezdá lišit od toho, jak je chápe běžný pokřtěný člověk, nevýmaje ani tzv. praktikující věřící. V církevních dokumentech, ale i v pastoračních příručkách bývá zmiňováno, že rodiče žádají o křest nezdá z důvodů na první pohled nejasných či ryze přirozených; ne vždy způsobem či na úrovni, jakou bychom očekávali, a sami se nejvíce jako schopní poskytnout záruku křesťanské výchovy dítěte.¹

Patrně méně je známo, že na straně mnoha těchto žadatelů se může jednat teprve o druhé hlubší setkání s církví po delší době, přičemž to první (zpravidla v dětství, v souvislosti s prvním přijetím svátostí smíření a eucharistie) jimi nemuselo být vnímáno jako šťastné a obohacující tak, jak je to jasné nám z pohledu víry a teologie.

Ať už je tomu jakkoliv, lze předpokládat, že tito lidé přicházejí se svou žádostí jako ti, kteří mají své dítě rádi a cítí starost o jeho budoucnost. Pro nás je důležité si navíc uvědomit, že víru církve, na kterou je malíček dítě křtěno, bychom neměli identifikovat pouze či bezprostředně s osobní vírou jeho rodičů a kmotra. Jistěže v ideálním případě se víra církve projevuje především ve víře rodičů, avšak zdaleka ne pouze skrze ni. Sv. Augustin napsal k tomuto tématu, že „matka Církve dává novorozěným dětem nohy jiných, aby kráčely (ke křtu), srdce jiných, aby věřily, a jazyk jiných, aby víru vyznaly.“² Někteří teologové dospívají k přesvědčení, že parafrázujeme-li tento výrok, pak těmito „jinými“ nejsou nezbytně jen rodiče; jsou jimi všichni ti, kteří už do církve patří,³ zvláště pak křesťané místního farního společenství. Oni by měli přispěchat na pomoc tam, kde se na rodiče vzhledem k jejich slabé víře nelze spolehnout.

Jako nikde v pastoraci, ani zde se nezdá moudré nabízet resp. chtít uplatnit jednu univerzální představu, tím méně metodu, jak taková setkání koncipovat. Je však možné a snad i užitečné zavázat se u několika prvků, které k nim patří.

Způsob přijetí

Tzv. předkřestní rozhovor není sice součástí slavení svátosti křtu, avšak již vzhledem k našemu poslání první či nové evangelizace velmi záleží na tom, jak rodiče dítěte přijímáme. Tito lidé totiž, ať už jsou jakkoliv věřící či „polověřící“, přicházejí v určité pro ně významné životní situaci, možná s pocitem jakési vzdálenosti vůči církvi, a proto i s určitou plachostí, ale také s očekáváním.

Zkusme se do nich vžít: tím, že jim Bůh svěřuje dítě, dotýká se jich samých zvláště výrazně tělesným i duchovním způsobem. Početí dítěte dělá z muže otce a z ženy matku na celý jejich další

život. To, zda se „čerství“ rodiče cítí v místní církvi vítání, závisí již na tom, zda a jak jim umíme poblahopřát, do jaké míry či zda vůbec nás zajímá ona důležitá událost v jejich životě. Je-li žadatelem o křest dítěte rodič, který sám toho o křtu moc neví, pak první otázka nezní, zda dítě bude pokřtěno či ne, ale jak s takovým člověkem máme (začít) komunikovat. Tímto důrazem nijak nezpochybujeme touhu, aby z kontaktu s církví vzešlo u lidí i jejich vlastní obrácení. Spíše naopak. Vždyť obrácení vyrůstá z přijetí, nikoliv obráceně.⁴

Domnívám se, že během katechetických setkání smíme vycházet z toho, že rodiče svým přáním, aby bylo jejich dítě pokřtěno, předpokládají nebo doufají (byť nevysloveně či ne zcela vědomě), že jejich dítě miluje i Bůh. A dále že i když o Někém téměř nic (správně) nevědí, a o křtu ještě méně, žádají o něco, co je dobré a co oni za dobré považují.⁵ Jako katecheti se s nimi můžeme setkat v tomto jakoby výchozím společném bodě, díky němuž lze postupně probouzet či podporovat jejich potřebu kontaktu (a v lepším případě vztahu) s Bohem, byť zatím pouze v jejich aktuální výjimečné situaci.⁶

Identita tzv. předkřestního rozhovoru

Jak bylo již naznačeno, rozhovory před slavením svátosti křtu lze vhodně chápat jako pomoc (zástupců) farní obce rodičům – dospělým, kteří prožívají významnou situaci ve svém životě. Rozhovory před slavením křtu představují jakousi společnou cestu. Na ni se vydávají jednak rodiče dítěte (a pokud možno i kmotři), jednak kněz či jáhen spolu s katechetou-laikem. Účast katechety-laika, který je nezdá sám rodičem pokřtěných dětí, není zbytečný luxus ani nouzové řešení. Katecheti-laici zde nejsou proto, že by prostě „zastoupili“ kněze či jáhna nebo nahrazovali kontakt s nimi: oni doplňují, resp. společně uskutečňují katechezi, jejímž subjektem je celé farní společenství.⁷

Rozhovory s rodiči v souvislosti s křtem jejich dítěte jsou jakousi katechetickou vizitkou farnosti jako společenství a též určitou prověrkou zralosti víry i kompetence jejich katechetů. Umožňují mj. uvolnit jakési napětí mezi očekáváním žadatelů vůči církvi a chápáním křtu ze strany církve. Pochopitelně právě zde leží podle okolností limity těchto setkání: někteří rodiče během nich

**DOC. DR. LUDVÍK
DŘÍMÁL, TH.D.**

Studoval postgraduálně na Papežské salesiánské univerzitě v Římě. Přednáší katechetiku a náboženskou pedagogiku na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

zjistí, že vlastně není snadné vysvětlit svá očekávání uceleně a srozumitelně; a já v roli katechety takřka stále znovu zažívám, že např. o narození s nimi mohu mluvit jako o mimořádně hluboké životní události, ale nezřídka není možné dospět až k teologické dimenzi křtu. Snést v klidu jejich „nedostatečnost“, nenechat se rozladit jejich nevědomostí a neobratným vyjadřováním není právě snadné. A to zdaleka není všechno. Rozhovor klade na katechetu nárok, aby uměl sdělit důvody své osobní víry, aniž by sklouzl do frázi nebo do role „lepšího“, který cítí povinnost přivést druhé na „správnou cestu“. Musí se učit podělit se s nimi o naději, která se nás všech týká. Tou nadějí není nic menšího, než že Bůh nás všechny a navždy přijal v Ježíši Kristu za své děti a je v tom důsledný...

Účel předkřestních rozhovorů

Rozhovory s rodiči v souvislosti s křtem jejich dítěte se uskutečňují ve farnosti. Ne ve farnosti bezejmenné či neosobní, ale ve farnosti jako společenství věřících. Toto společenství má rodiče provázet a povzbuzovat v jejich touze a péči o dobrou budoucnost dětí. Nabízí k tomu prostor, v němž se tito mohou setkávat s jinými rodiči v téže či podobné situaci. Setkání mohou matkám i otcům pomáhat, aby se učili a postupně dovedli vyjadřovat a navzájem sdílet své každodenní a současně jedinečné zkušenosti. Ty se mohou stávat jejich křesťanskou zkušeností. Rodiče mají příležitost objevovat, že jejich každodenní život, zkušenosti, kterých nabývají se svými dětmi, vnitřně patří do jejich osobních a originálních dějin s Bohem. Katechetik Albert Biesinger, otec čtyř dětí, např. zve i uvádí rodiče k meditaci jejich malíčkého dítěte, aby je na sebe nechali působit jako Boží dar a poselství. V jejich dítěti se jich Bůh dotýká novým způsobem.⁸

foto: Šárka Růžičková

K obsahu katechetické přípravy rodičů a kmotrů

Volba obsahu katechetických rozhovorů zohledňuje rodiče, případně kmotry. Ti se vůči církvi nacházejí v různém vztahu či vzdálenosti. Jsou mezi nimi ti, kteří si význam křtu uvědomují a chtějí své děti v křesťanské víře vychovávat. Přicházejí však i takoví, kteří od církve křest jednoduše očekávají, přičemž o závazku s ním spojeném možná nic nevědí, anebo jej jako povinnost nevnímají.

Konkrétní prvky obsahu předkřestních rozhovorů pojednávají autoři zdařilých pastoračních příruček. V již citované *Přípravě*

rodičů na křest dítěte nalezneme nejen vysvětlená a zdůvodněná východiska pro tvorbu nejdůležitějších témat na základě dokumentu *Křestní obřady*,⁹ ale i stručnou tematickou osnovu pro přípravu rodičů a kmotrů, kteří jsou životu církve poněkud vzdáleni (s. 14–16). Tato část příručky je doplněna hodnotnými a současně realistickými poznámkami, které se týkají přípravy rodičů a kmotrů, charakterizovaných jako „aktivně žijících“ v církvi (s. 16–17).

Podobná příručka nesoucí název *O křtu dětí. Dítě je zázrak*¹⁰ je cenná mj. i tím, že nauka o křtu vyrůstá důsledně z biblického základu, a přitom je vyjadřována velmi srozumitelnou formou.

Jiní autoři vycházejí z poznatku, že nemálo dospělých se cítí schopno osobní angažovanosti a přijetí zodpovědnosti. Přes své vzpomínání na učení ve škole a přes projevy upřednostňování pohodlné pozice závislého konzumenta v sobě nezřídka pocítí touhu zapojit se do dění aktivně a se svou osobitostí. Autory zohledňující tyto poznatky reprezentuje již zmíněný katechetik prof. Albert Biesinger. Na základě svého vzdělání, ale i své praxe trvalého jáhna a katechety, popisuje návrhy či postupy, jak rodiče aktivně zapojit do přípravy na křestní liturgii: rodiče jsou vyzváni, aby na druhé setkání přinesli s sebou svůj oblíbený symbolický předmět, který na začátku setkání položí do středu shromážděné skupiny, a navzájem si sdělí, jakou skutečnost jim představuje či připomíná (zpravidla se jedná o známé symbolické předměty, jako je kamínek, květina, medailka, řetízek, prstýnek, křížek...). Potom předloží katecheta(i) rodičům symboly související s křtem (voda, hořící svíce, bílé roucho, olej) a společně shromažďují myšlenky, asociace, co asi tyto symboly zna-

menají. Tím je zahájen proces vysvětlení křestních symbolů, které má velký význam pro přiměřenou aktivní účast rodičů na budoucí křestní liturgii:

Voda: Bez vody nemůžeme žít. Když bude na hlavě dítěte vylita křestní voda, vyjadřujeme mu tím: „Ježíš Kristus je pro tebe tak intenzivním životem, jako nemůžeš žít bez vody.“

Obdobně při předání světla: „Předávám ti toto světlo. Je to světlo velikonoční svíce, které osvěcuje tvůj život. Staň se i ty světlem lidem, s nimiž žiješ.“

Křížmo: „Jsi pomazán(a) posvěceným olejem na znamení toho, že jsi královským dítětem. Patříš k vyvolaným v Božím království.“

Bílé roucho: „Předávám ti toto bílé roucho na znamení toho, že jsi pozván(a) k věčné svatební hostině u Boha. Nos toto bílé roucho jako znamení své důstojnosti.“

Na tvorbě formulací se postupně podílejí všichni přítomní rodiče.

A. Biesinger tvrdí, že trpělivým a povzbuzujícím způsobem lze dosáhnout i toho, že v závěru katechetických setkání jsou rodiče schopni spolu s katechetou (v ideálním případě rovněž s rodiči malých dětí) připravit části křestní liturgie. Vyhledají (zvolí) vhodné biblické texty, připraví přímlyvy, písně či další texty apod. Tato společná příprava liturgického slavení svátosti křtu má svůj význam: kromě toho, že se všichni učí spoluvytvářet a sdílet zkušenosti, farní obec tím ukazuje přívětivou, lidsky hřejivou tvář společenství, aby je rodiče mohli vnímat jako přijímající a podporující, a to nejen v náhodných setkáních na veřejnosti,

ale i v různých situacích rodičovského života třeba i dávno po slavnosti křtu. Lze je např. po roce pozvat a zorganizovat opětovné setkání všech rodin, jejichž děti byly pokřtěny v průběhu roku uplynulého, zavzpomínat na společnou křestní přípravu a povzbudit rodiny k dalším krokům na cestě života z víry. V dnešní době zdaleka nestačí, že přijmeme jejich slib ohledně křesťanské výchovy během křestního obřadu.¹¹

Poznámky k průběhu setkání s rodiči

I v našem úsilí o katechezi rodičů platí, že budování čehokoliv nadpřirozeného předpokládá „mít ošetřenou“ rovinu přirozenou. Rozhovor s dospělými lidmi se daří rozvíjet lépe, odehrává-li se setkání v atmosféře úcty a přátelství. Již pozdrav na začátku může výrazně ovlivnit, zda se účastníci „otevrou“, nebo zda z toho bude spíše „ztuhlé“ či strojené představení.

K zdařilému průběhu rozhovoru výrazně přispívá, máme-li na zřeteli též psychologické zákonitosti komunikace: jakkoliv podivně to může znít, slyšíme „čtyřma ušima“, resp. vnímáme a rozumíme čtverým způsobem. Téměř každá vyslovená věta obsahuje nejen tzv. věcnou rovinu, kterou se předává nějaká informace. V tom, co a jak říkám, se zračí současně i něco o mně samém. Jak něco míním a jak tomu druhý následně porozumí, to nemálo závisí na vztahu, který mezi námi již existuje. Za dotazem se nezřídka skrývá i nějaká výzva, prosba, očekávání aj.¹² Pozorný katecheta nezůstává u dotazů či nejasností, tak jak jsou dospělými verbálně formulovány. Např.: „Chtěl bych se zeptat, jak je to u křtu s kmotrem.“ Nebo: „Nevím, jak bych měl odpovědět, když se mě někdo zeptá, jak to, že Bůh dopustil to a ono.“ Tady je důležité zbystřit pozornost a pokusit se odhalit, co se skrývá za takovýmto dotazem. Prosba zdánlivě o pouhou informaci může skrývat nejen bezradnost, koho mám o službu kmotra požádat, resp. obavu, jestli najdu včas osobu vhodnou a současně disponibilní. Může skrývat i touhu potkat věřícího, s nímž si budu rozumět a moci sdílet různé zkušenosti z osobního života víry. Katecheta dospělých v dialogu s nimi i v účasti na jejich životě diskrétně a trpělivě napomáhá, aby byli schopni vyjádřit své (nej)hlubší očekávání, své touhy, pohnutky.

Stává se nejen to, že dospělí nejsou s to srozumitelně formulovat, co jim vlastně leží na srdci, ale někdy požadují pouze jednoznačné odpovědi na problémy, které jsou velmi složité a nelze je posuzovat jednoznačně černobíle. („Chci vědět, jestli je to tak, nebo tak.“ A diví se, že to není ani jen tak, ani jen onak, ale že je to složitější). V takových případech je zvlášť důležité dopřát lidem, aby se „mohli v klidu vyjádřit“. Teprve potom poukazovat na to, že věci nejsou jednoduché, a to s vážností a velmi skromně. Účastníci našich setkání jsou jako snad každý dospělý člověk hodně citliví a zranitelní. Přestože obvykle umějí své vlastní pocity a emoce dobře skrývat či zastírat, intenzivně prožívají jak stavy příklonu a sympatie, tak i zklamání, hněv, frustraci, strach a nejistotu či pocit blamáže.¹³

Závěr

Lidé jsou od sebe často velmi odlišní. Někdo je nám více sympatický, jiný méně či vůbec. Nejinak to cítíme vůči rodičům, kteří přicházejí k rozhovorům před křtem svých dětí. Důležitým předpokladem pro zdařilý rozhovor je upřímná otevřenost vůči všem, ale zvláště lidem, kteří jsou mi cizí, pečlivost v objevování jejich originality a trpělivá snaha učit se jí ocenit. Tím mohou rodiče pocítit, že je církev přijímá takové, jací jsou, a otevřít se

vůči evangelium. Slovo „katecheze“ s odkazem na jeho etymologii znamená „nechat zaznít (slovo)“ tak, aby v osloveném probudilo ozvěnu. Žadatele o křest chce Bůh oslovit právě skrze mne – katechetu –, a sice tak pozitivním způsobem, aby oslovený mohl dát žádoucí odpověď. Uvědomit si tuto skutečnost před každým novým setkáním není zbytečné, protože nikdo z nás není ušetřen rizika zevšednění nebo nevědomého sklouznutí do rutiny.

Poznámky:

- 1 Takto např. *Příprava rodičů na křest dítěte*. Praha : PSP, 2001, s. 4–5. Celý text je přístupný na internetové stránce http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=167&sel_podtema=920.
- 2 S. AUGUSTINUS, *De baptismo*, 176, 2.
- 3 Takto např. CASPANI, P. a SARTOR, P. *Iniziazione cristiana*, Bologna : EDB, 2008, s. 108–110.
- 4 Srov. WANKE, J. *Postavit světlo na svícen*. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakl., 2005, s. 126; OPATRŇNÝ, A. *Zvěstovat evangelium a ne oblafnout*. *Katolický týdeník*, 2009, č. 8.
- 5 Srov. *Příprava rodičů na křest dítěte*, s. 5.
- 6 Srov. HOFRICHTER, C. *Wir möchten, dass unser Kind getauft wird*. München : Kösel, 2003, s. 18–19.
- 7 Srov. VDK čl. 220. Podobně německá biskupská konference v dokumentu *Die Feier der Taufe*. *Pastorale Einführung*. Bonn, 2008, čl. 14.
- 8 Podrobněji viz BIESINGER, A. *Gottes Berührung mit Eltern*. *Anzeiger für die Seelsorge*, 2010, č. 4, s. 6–7.
- 9 *Křestní obřady. Křest malých dětí*. 2. vyd. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 1999.
- 10 *O křtu dětí. Dítě je zážrak*. Vydalo Pastorační středisko biskupství královéhradeckého, 2002.
- 11 BIESINGER, A. *Gottes Berührung mit Eltern*. *Anzeiger für die Seelsorge*, 2010, č. 4, s. 7–8.
- 12 Podrobněji viz SCHULZ von THUN, F. *Miteinander reden. Störungen und Klärungen*. Reinbeck, 2002. Z čes. autorů uvedme např. KŘIVOHLAVÝ, J. *Já a ty. O zdravých vztazích mezi lidmi*. Praha : Avicenum, 1977; 1986; *Jak si navzájem lépe rozumíme*. Praha : Svoboda, 1988; později též VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha : Portál, 2000.
- 13 Srov. ALBERICH, E. a BINZ, A. *Adulti e catechesi*. Leumann (TO) : Elle Di Ci, 2004, s. 106.

Zusammenfassung: Gespräch mit den Eltern vor der Taufe des Kindes

Der Artikel befasst sich mit dem Taufgespräch in Elterngruppen. Der Autor findet darin eine wichtige Gelegenheit für die Erwachsenenkatechese. Ausser der Grundlegung bietet er Anregungen zur Realisation einiger Elemente von diesen Elterntreffen vor der Taufe ihrer Kinder an. Dazu macht er an die Voraussetzungen der gelungenen Kommunikation zwischen erwachsenen Personen aufmerksam.